

Regjeringens nasjonale integreringskonferanse 2023

Arbeids- og
inkluderingsdepartementet

Innhold

Sammendrag.....	1
1. Konferanseprogram.....	4
2. Arbeids- og inkluderingsministerens åpningstale.....	5
3. Konferansen.....	7
3.1. Formål.....	7
3.2. Bakgrunn.....	7
3.3. Fokus på dialog.....	7
3.4. Forankring.....	7
3.5. Videoptak.....	7
4. Faglig innledning: Innvandrere og deres etterkommere i Norge – Integrasjon, utenforskap og sosial mobilitet.....	8
5. Tematiske sesjoner.....	10
5.1. Oppbygning.....	10
5.2. Sosial mobilitet og sosial utjevning gjennom arbeid og utdanning.....	10
5.2.1. Tema.....	10
5.2.2. Innledere.....	10
5.2.3. Spørsmål.....	11
5.2.4. Innspill.....	11
5.3. Barrierer for deltakelse i fritidsaktiviteter.....	15
5.3.1. Tema.....	15
5.3.2. Innledere.....	15
5.3.3. Spørsmål.....	15
5.3.4. Innspill.....	16
5.4. Innvandrere og helse.....	18
5.4.1. Tema.....	18
5.4.2. Innledere.....	18
5.4.3. Spørsmål.....	19
5.4.4. Innspill.....	19

Sammendrag

Regjeringens nasjonale integreringskonferanse 2023 ble avholdt 21. juni i Regjeringens representasjonsanlegg i Oslo. Det var 80 deltagere på konferansen hvorav 60 representerte frivillige organisasjoner på integreringsfeltet og de resterende 20 besto av embetsverk og politikere fra ansvarlige departementer. Konferansens program besto av en faglig introduksjon av Professor Are Skeie Hermansen fra UiO om innvandrere og deres etterkommere i Norge, statsministerens tale og tre sesjoner som ble ledet av politisk ledelse i ulike departement.

Den første sesjonen ble ledet av arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen og statssekretær i Kunnskapsdepartementet Sindre Lysø, og handlet om sosial mobilitet og utjevning gjennom arbeid og utdanning. I sesjonen fikk deltagerne spørsmål om hvordan man kan legge bedre til rette for arbeidsdeltagelse for personer med innvandrerbakgrunn, styrke arbeidsinnvandreres mulighet for varig tilknytning til arbeidslivet, forhindre frafall i videregående opplæring og få flere til å delta i og fullføre fag- og yrkesopplæring.

Norskferdigheter og digital kompetanse ble gjennomgående trukket frem som barrierer i arbeidslivet. Deltagerne pekte også særlig på mangel på kunnskap om personer med innvandrerbakgrunn hos arbeidsgivere. Det ble foreslått informasjons- og holdningsarbeid rettet mot arbeidsgivere samt deling av gode eksempler fra bedrifter som har lyktes med mangfold som tiltak. I tillegg ble det foreslått å gi mer opplæring til innvandrere om kultur, likestilling og barneoppdragelse for å redusere muligheten for å trå feil blant sosiale normer, og oppleve sosial ekskludering. For å styrke arbeidsinnvandreres mulighet for varig tilknytning til arbeidslivet, ble utbedring av ordningen for godkjenning av utenlandsk utdanning særlig fremhevet. For å øke oppslutningen om fag- og yrkesopplæring ble informasjonsarbeid til både unge og foreldre foreslått, for å fjerne fordommer og belyse mulighetene fag- og yrkesopplæring gir. Det ble også diskutert hvorfor innvandrer gutter er i særlig risiko for frafall i videregående opplæring. Her ble det lagt vekt på at ungdom i dag opplever mye press, og at unge med innvandrerbakgrunn ofte har kulturelt og religiøst press på seg.

Den andre sesjonen ble ledet av statssekretær i Barne- og familiedepartementet Trine Fagervik og handlet om barrierer for deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge med innvandrerbakgrunn. Deltagerne fikk spørsmål om hva som kan gjøres for å øke deltakelsen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn i fritidsaktiviteter, hvordan regjeringen og organisasjonene kan motivere foreldre til å stille som frivillige og få ut informasjon om fritidsaktiviteter, og hvilke barrierer jenter, og barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet møter for å delta i fritidsaktiviteter.

Deltagerne trakk særlig frem økonomi og mangel på transport som barrierer mot deltakelse i fritidsaktiviteter. Sammen med rasisme, diskriminering og mangel på tilbud utover de tradisjonelle fritidsaktivitetene, som fotball og håndball. For å nå ut til, og engasjere foreldre var digital kompetanse og tilgjengeliggjort og grundig informasjon det viktigste. Det ble også foreslått samarbeid mellom idrettslag og innvandrerorganisasjonene for å gjøre tilbud og nytten av det kjent for foreldre som ikke kjenner til konseptet fra hjemlandet. For å få med jenter i fritidsaktiviteter ble trygge ledere i aktivitetene, som foreldre kjenner til trukket frem,

samt at informasjon om aktivitetene burde komme fra tillitspersoner i innvandremiljøene. Det ble påpekt at jentene trenger rollemodeller, og at organisasjonene burde ha flere kvinnelige ledere og trenere med innvandrerbakgrunn. Avslutningsvis ble behovet for kompetanse hos ledere i fritidsaktivitetene og god dialog med foreldre trukket frem for å motvirke at barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet ikke deltar.

Den tredje og siste sesjonen ble ledet av statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet Ellen Rønning-Arnesen og handlet om innvandrere og helse. I sesjonen ble deltagerne utfordret på å foreslå gode tiltak rettet mot innvandrere innenfor områdene sosiale helseforskjeller, psykisk helse, eldre, kvinnehelse og rus.

Under temaet sosiale helseforskjeller trakk deltagerne særlig frem manglende informasjon om oppbygningen av det norske helsevesenet, pasientrettigheter og prioriteringssystem, og utfordringer knyttet til språk og kultur i møte med helsepersonell. Stigma og tabu rundt psykisk helse i innvandremiljøene ble trukket frem som en viktig utfordring, og det ble foreslått at religiøse ledere og ressurspersoner i miljøene kunne bidra til å ufarliggjøre temaet. Under temaet eldre, ble det vist til at eldre innvandrere kan ha utfordringer med å forstå norsk, fordi arbeidsinnvandrere og flyktninger over 67 ikke har rett på tilbud om norskopplæring, samt at eldre med norsk som andrespråk kan miste forståelsen med alderen og derfor trenger tilrettelagt informasjon. Digitaliseringen er en barriere for mange eldre. Det ble også understreket at mange eldre er ensomme og at de har behov for målrettede aktiviteter. Under temaet kvinnehelse ble igjen behovet for mer informasjon trukket frem og muligheten for å ha tilbud om flerkulturell doula, en tillitsperson som kan språket og har mulighet til å følge opp og støtte innvandrerkvinner før, under og etter fødsel. Når det gjelder rus, ble det vist til at stigma bidrar til at mennesker som trenger hjelp ikke oppsøker den, og foreldre har lite informasjon om rus. Blant innspillene foreslått var forebyggende arbeid mot ungdom for å unngå at de havner i rusmiljø. I tillegg ble det pekt på utfordringer knyttet til arbeidsinnvandrere som ofte jobber lange perioder borte fra familie og venner, noe som gjør det vanskelig å fange opp om de sliter.

Statsråd Marte Mjøs Persen og statssekretær Samra Akhtar oppsummerte innspillene fra deltakerne og avsluttet konferansen.

Takk fra statsråden

Jeg vil gjerne få takke alle som brukte av sin tid for å komme til Oslo og regjeringens representasjonsanlegg den 21. juni for å diskutere store og viktige integreringsspørsmål sammen med regjeringen. Når vi i år valgte å endre formatet på konferansen er det ekstra gledelig å få gode tilbakemeldinger på gjennomføringen av konferansen.

Det er ikke hver dag vi får muligheten til å samle så mye innsikt, erfaring og kompetanse, med kjennskap til utfordringer og muligheter som personer med innvandrerbakgrunn møter i sitt daglige liv. Jeg glad for at også vi som ikke fikk vært til stede, med denne rapporten får anledning til å gjøre oss kjent med temaene og innspillene. Vi i regjeringen tar med oss det som er blitt diskutert, og bruker det inn i arbeidet vårt med å skape en enda bedre integreringspolitikk.

Jeg ønsker dere lykke til i det videre arbeidet dere gjør i byer, kommuner og fylker, og jeg håper å få møte mange av dere på deres hjemmebaner i året som kommer.

Med beste hilsener,

Tonje Brenna
arbeids- og inkluderingsminister

1. Konferanseprogram

Regjeringens nasjonale integreringskonferanse 2023

Onsdag 21. juni 2023 i Regjeringens representasjonsanlegg, Parkveien 45, Oslo.

- Kl. 09:00 – 09:30 Registrering/ankomst
- Kl. 09:30 – 09:45 Åpning ved arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen
- Kl. 09:45 – 10:15 Faglig innledning av professor ved UiO Are Skeie Hermansen
- Kl. 10:15 – 11:30 Sesjon 1. Sosial mobilitet og -utjevning gjennom arbeid og utdanning.
Innledning ved arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen og kunnskapsminister Tonje Brenna
- Kl. 11:30 – 11:45 Tale ved statsminister Jonas Gahr Støre
- Kl. 11:45 – 12:45 Lunsj
- Kl. 12:45 – 14:15 Sesjon 2. Barrierer for deltagelse i fritidsaktiviteter
Innledning ved statssekretær i Kultur- og likestillingsdepartementet Gry Haugsbakken og statssekretær i Barne- og familiedepartementet Trine Fagervik
- Kl. 14:15 – 14:30 Pause
- Kl. 14:30 – 15:30 Sesjon 3. Innvandrere og helse
Innledning ved statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet Ellen Rønning-Arnesen
- Kl. 15:30 – 16:00 Avsluttende refleksjoner rundt konferansen
Ved arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen og statssekretær i Arbeids- og inkluderingsdepartementet Samra Akhtar
- Kl. 16:00 – 17:00 Sosialt samvær

2. Arbeids- og inkluderingsministerens åpningstale

I fjor kom en ung kvinne som heter Nina til Norge som ukrainsk flyktning. Hun forteller hvordan hun opplevde det i en filmsnutt på Instagram. - Det betyr at du må pakke nesten hele livet ditt i en ryggsekk og dra til et helt fremmed land. Jeg vet ikke om noen kan forstå det uten å ha opplevd det selv, sier hun. Den lille videoen forteller oss noe viktig. Den forteller hvor krevende det er å forlate livet ditt i landet ditt og dra til et fremmed land for å være trygg eller for å skape fremtid for deg selv og familien din. Når du kommer fram, skal du pakke ut av ryggsekken og skape et nytt liv i et nytt land. Det er i bunn og grunn dette integrering handler om. I ryggsekken ligger ressursene dine og behovene dine. I ryggsekken ligger den du er, og det du kan. For å starte et nytt liv i det nye landet må du få pakket opp sekken og ta i bruk det du har med deg.

Staten og kommunene har et stort ansvar for integreringen. Ansvar for at de som kommer hit lærer språket og samfunnet å kjenne. Ansvar for å legge til rette slik at de får brukt ressursene sine og dekket behovene sine – kommer seg inn på skole og ut i arbeid. Men å starte et nytt liv i et nytt land er krevende på mange måter. Det er ikke alle behov som blir sett eller dekket av stat og kommune. Det er mange timer igjen av dagen når skolen er over og arbeidsdagen slutt. Her gjør dere frivillige en stor og viktig innsats! Dere ser utfordringene og mulighetene. Dere jobber på kort sikt og på lang sikt. Både for dem som nylig har kommet til Norge og for dem som har vært her i lang tid. For det er mange som har bodd her lenge som fortsatt strever med å finne sin plass og som fortsatt opplever Norge som et fremmed land.

Vi ser den store bredden blant dere som er her i dag – og vi ser lengden på listen over organisasjoner som fikk tilskudd for å drive integreringsarbeid i fjor. Her er det frivillige som jobber for fellesskap og tilhørighet i lokalsamfunnet og mot rasisme og diskriminering. Her er det frivillige som øker kunnskapen om det norske samfunnet og styrker mulighetene for arbeid og utdanning. Her er det frivillige som forebygger negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Dere hjelper voksne med norsken og barn med leksene. Tilbyr jobbsøkerkurs og datakurs. Dere inviterer til korte turer i nærmiljøet og lange turer til fjells. Arrangerer dialogmøter og debatter. Dere skaper møteplasser og fyller dem med innhold. Jeg har møtt flere av dere på reiser rundt i landet og er imponert over alt dere gjør! Det er mange representanter fra innvandrerrådene her i dag. Det er jeg glad for å se. Dere bygger bro mellom de frivillige og det offentlige og skaper en flott arena for samarbeid.

Tidligere i år møtte jeg innvandrerrådet i Harstad, eller integreringsrådet som de kaller det der. Rådet ble etablert da det kom mange flyktninger på byen og det var viktig å samarbeide for å hjelpe de nye innbyggerne ut i jobb. Å ha et eget råd som består av flyktninger og innvandrerne gir medvirkning for dem det gjelder. Det er en ressurs på linje med ungdomsråd, elderråd og råd for funksjonshemmede.

Jeg er også glad for å se at Caritas – som gjør en viktig jobb for mange arbeidsinnvandrere – er representert her i dag. I Norge har arbeidstakerne rettigheter og arbeidsgiverne plikter. Det fungerer stort sett godt for dem som kjenner disse rettighetene og pliktene. Men denne kjennskapen mangler mange som kommer fra andre land og ikke kan språket eller kjenner samfunnet. Caritas – og mange andre frivillige – gjør en stor innsats mot sosial dumping ved

å informere om rettigheter og plikter og forhindre at arbeidsinnvandrere blir utnyttet og utbyttet. Mange av dere som er her i dag har gjort en imponerende innsats i lang tid. Jeg er glad over å se alle kjente fjes – og så gleder jeg meg ekstra over å se noen nye – blant annet fra TUSMO Association som jeg kjenner fra Bergen. TUSMO setter søkelys på utfordringer som innvandrere generelt og somaliere spesielt møter i det norske samfunnet. Målet er å fremme integrering og inkludering. Velkommen skal dere være alle sammen!

Vi er stolte av det norske velferdssamfunnet. Vi har gratis helsehjelp og gratis utdanning og et sikkerhetsnett som fanger oss opp hvis vi snubler og faller. Det var frivillige som var med på å bygge grunnmuren i dette velferdssamfunnet. Da tuberkulosen herjet i Norge for mer enn hundre år siden reiste kvinner fra frivillige organisasjoner rundt i landet og fortalte folk hvordan sykdommen smittet og pleide syke mennesker. De frivillige organisasjonene utdannet sykepleiere og var med på å bygge opp sykehus og helsestasjoner. Under pandemien så vi en innsats som lignet da mange frivillige organisasjoner – og flere blant dere – dro rundt og informerte om sykdom, smitte og testing på ulike språk og på ulike steder. Nå trenger vi dere frivillige i arbeidet for å bevare velferdssamfunnet som de frivillige organisasjonene var med på å bygge. For at vi skal bevare velferdssamfunnet vårt må alle innbyggere få brukt ressursene sine og dekket behovene sine. For at vi skal bevare velferdssamfunnet vårt må alle som kan bli med på spleiselaget det innebærer. Vi kan ikke ha det slik at mennesker som kommer til landet vårt aldri får pakket ut av ryggsekken sin og startet et nytt liv.

Nina som flyktet fra Ukraina i fjor, sier at hun tror ingen kan forstå hvordan det oppleves uten å ha opplevd det selv. Jeg er sikker på at hun har rett. Det er derfor trenger vi dere! For mange av dere som er her i dag forstår hvordan det oppleves å komme til et fremmed land med livet i en sekk på ryggen. Derfor ønsker og trenger vi innspill fra dere i arbeidet med å integrere og inkludere dem som har kommet til Norge. Krigen i Ukraina satte systemet vårt på prøve. Så langt har vi klart oppgavene godt, ikke minst på grunn av den store innsatsen i kommunene og innsatsen fra alle gode krefter – blant annet dere frivillige. Vi skal bruke erfaringene vi har gjort oss til å ruste oss enda bedre for fremtiden. Derfor har vi satt i gang arbeidet med en stortingsmelding om integrering. Integreringsmeldingen skal handle om utfordringene vi står overfor. Den skal utdype regjeringens politikk og inneholde konkrete tiltak. Den skal peke ut veien videre for å forbedre integreringen av dem som kommer til landet vårt. Meldingen skal behandles i Stortinget slik at alle de politiske partiene kan bli med på diskusjonen om hvordan integreringen skal bli bedre. I dette arbeidet er viktig for oss å lytte til erfaringer og høre hva som fungerer godt og hva fungerer mindre godt. Derfor har vi bedt om innspill fra kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og partene i arbeidslivet. Derfor ber vi om innspill fra dere.

Nina fikk jobb hos organisasjonen Dråpen i havet. Hun jobber på et senter der ukrainske flyktninger kommer for å møtes og slå av en prat, hente klær eller leker og spørre ansatte i NAV og Telenor om ting de lurer på. Nina gjør det samme som dere. Dere hjelper mennesker som har pakket livet sitt ned i en ryggsekk med å pakke den ut i et fremmed land. Slik gjør dere det fremmede landet til et kjent land. Til et hjemland. Slik hjelper dere dem som forlot fellesskapet sitt til å bli en del av et nytt fellesskap. Til å bli en del av vårt fellesskap.

Kjære alle sammen. Tusen takk for jobben dere gjør i dag. Tusen takk for at dere hjelper oss i den store og viktige jobben vi har foran oss.

3. Konferansen

3.1. Formål

Regjeringens nasjonale integreringskonferanse har som mål å styrke dialogen med innvandrere, samt å gi lokale innvandrersorganisasjoner, innvandrerråd og andre aktører anledning til å dele erfaringer og synspunkter direkte med regjeringen. Hovedtema for konferansen i 2023 var **Bedre levekår og høyere deltakelse**. Konferansen satte søkelys på tiltak for å utjevne forskjeller i levekår, sikre sosial mobilitet og forebygge barnefattigdom.

Konferansen samler personer og organisasjoner i frivilligheten som jobber med integrering i Norge, og politikere og embetsverk fra departementene. Konferansen skal bidra til å løfte temaer som både de frivillige organisasjonene og politikere og embetsverk anser som viktige. Konferansen gir grunnlag for dialog med og medvirkning for representanter for innvandrermiljøene.

3.2. Bakgrunn

Konferansen ble i 2023 arrangert for tiende gang, og har også i år bestått av diskusjon i plenum og grupper, innlegg fra statsministeren, og sesjoner ledet av ansvarlige departementer og deres politiske ledelse. Konferansen ble avholdt i Regjeringens representasjonsanlegg, og hadde en øvre grense på 80 deltakere, hvorav 60 representanter fra innvandrersorganisasjoner. Deltakerne ble invitert av statsråden.

3.3. Fokus på dialog

Årets konferanse ble lagt opp slik at alle deltakerne fikk mulighet til å delta på alle sesjoner. Ved å sitte på gruppebord fikk deltagerne mulighet til å diskutere i mindre grupper, samtidig som de fikk knytte kontakt på tvers av organisasjoner, områder og regionstilhørighet. For å sikre direkte kontakt og dialog med både politikere og embetsverk, ble det tilstrebet at alle bord skulle ha politisk representasjon i løpet av dagen, og representasjon fra embetsverket under hele dagen. Det ble ført referat fra dialogen ved alle bord.

3.4. Forankring

I forkant av integreringskonferansen ble temaer som skulle løftes forankret i to løp. På den ene siden jobbet ansvarlige departementer med å finne aktuelle temaer eller behov som kunne knyttes opp mot nært forestående eller planlagt arbeid. På den måten kunne man synliggjøre behovet og mulighetene for eventuelle innspill under konferansen. På den andre siden bidro IMDis *referansegruppe for arbeidet med å styrke sivilsamfunnet rolle på integreringsfeltet* med innspill til temaene. Sesjonene på konferansen var basert på innspillene fra departementene og referansegruppen.

3.5. Videoopptak

I etterkant av konferansen ble det satt sammen en video av plenumsdelen av konferansen. Det vil si at diskusjonen på bordene ikke ble tatt med. Det var et bevisst valg, ettersom det

var ønsket at deltagernes diskusjon ikke skulle begrenses av kameraer og mikrofoner. Det ble også gjennomført intervjuer med utvalgte deltagere og politikere om konferansen som inngikk i videoen.

Videoen ble publisert kun få dager i etter konferansen og ligger tilgjengelig på [konferansens nettside](#). Alle deltagerne ble informert på epost om at den var tilgjengelig. Videoen ble også spredt i departementets og regjeringens kanaler på sosiale medier.

4. Faglig innledning: Innvandrere og deres etterkommere i Norge – Integrasjon, utenforskap og sosial mobilitet

Den faglige innledningen ble holdt av Are Skeie Hermansen, førsteamanuensis ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi på UiO. Hermansen snakket om sosial mobilitet og langsiktig integrering på tvers av innvandrergenerasjoner i dagens Norge. Han presenterte nyere forskning om innvandreres møte med den norske velferdsstaten og etnisk ulikhet, og om sosial mobilitet blant innvandrernes norskfødte etterkommere. I tillegg snakket han om utenforskap, deltakelse og opplevd tilhørighet i innvandrerbefolkningen.

Forskningen peker på at til tross for generelt høy sysselsetting i Norge, så er gapet i arbeidsmarkedsdeltakelse mellom innvandrere og resten av befolkningen blant det høyeste i OECD-regionen. Det er særlig innvandrere fra Asia og Afrika som skiller seg ut med lav sysselsettingsrate. Som en følge av lav sysselsetting blant innvandrere er det et økende antall barn og unge med minoritetsbakgrunn som vokser opp i vedvarende lavinntekt. Antallet barn som bor i husholdninger preget av vedvarende lavinntekt har økt kraftig de siste par tiårene, og denne økningen skyldes nesten utelukkende økende barnefattigdom i innvandrerbefolkningen. Samtidig gir gode velferdsordninger alternative inntekter for lavt kvalifiserte arbeidstakere, som gjør at innvandrere som av ulike grunner sliter med å etablere seg i arbeidsmarkedet kan leve forholdsvis godt uten å være sysselsatt.

Hermansen peker på at selv om dagens økende barnefattigdom er bekymringsverdig og viktig å redusere, er det også viktig å merke seg at etterkommerne som tidligere vokste opp i lavinntekt i stor grad har opplevd oppadgående sosial mobilitet. Utviklingen i gjennomføring av videregående utdanning viser at forskjellene mellom norskfødte med innvandrerforeldre relativt til unge i den øvrige befolkningen fra år 2000 og fremover, har blitt tydelig redusert over tid, og at gjennomføringsraten har økt kraftig i begge grupper det siste tiåret. For unge innvandrere ser vi imidlertid at gjennomføringsgapet er høyt, selv om vi også her ser en viss positiv utvikling over tid.

Andelen etterkommere som tar høyere utdanning, er også vesentlig høyere enn i resten av befolkningen – med omtrent 10 prosentpoeng høyere sannsynlighet for å ta høyere utdanning. Etterkommerne har et høyere sysselsettingsnivå enn sine innvandrerforeldre, men fortsatt et noe lavere nivå enn jevnaldrende i resten av befolkningen. Dette kan ha flere årsaker, men forskning tyder på at etnisk diskriminering og forskjellsbehandling er en viktig faktor. På tross av dette er utviklingen overordnet sett positiv. Samlet sett er inntrykket at lav ulikhet, sterke velferdsstatlige institusjoner og et godt utdanningssystem bidrar til å redusere de negative konsekvensene av å vokse opp i barnefattigdom blant etterkommerne. Samtidig

som de både får og benytter seg av de gode mulighetene for sosial mobilitet som det norske utdanningssystemet gir.

Hermansen snakket også om opplevelsen av utenforskap, tilhørighet og deltakelse i innvandrerbefolkningen. Forskningen peker mot at den opplevde tilhørigheten og sosiale deltakelsen blant etterkommere og unge innvandrere er lavere enn det vi kanskje skulle forventet, gitt den økende sosiale mobiliteten. Den sosiale integrasjonen går altså saktere enn den økonomiske integrasjonen.

5. Tematiske sesjoner

5.1. Oppbygning

Konferansens hoveddel besto av tre sesjoner fordelt mellom ulike departementer. Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet hadde ansvar for den første sesjonen, Kultur- og likestillingsdepartementet og Barne- og familiedepartementet for den andre, og Helse- og omsorgsdepartementet for den tredje.

Strukturen innenfor hver sesjon var forholdsvis lik. Alle de tre sesjonene ble innledet av en representant fra politisk ledelse i et eller flere av de ansvarshavende departementene, enten ved statsråd eller statssekretær. Representantene fra politisk ledelse oppsummerte og aktualiserte i sine innledninger feltet som deltagerne skulle diskutere.

Deltagerne fikk presentert spørsmål eller problemstillinger knyttet til temaet for sesjonen, og diskuterte i grupper på bordene de var fordelt på. Etter at gruppene hadde diskutert inntok politisk ledelse igjen podiet for å få oppsummering av diskusjonen fra utvalgte bord. I hver sesjon fikk tre av bordene komme med tilbakemelding direkte til ansvarlig politiker og fortelle hva bordet hadde diskutert og trekke frem hva de anså som det viktigste.

Det ble ført referat i alle gruppene over identifiserte utfordringer og innspill til endringer. Under gis det en punktvis oppsummering av diskusjonene. Vi har valgt å presentere innspillene med liten grad av bearbeiding, slik at disse i størst mulig grad reflekterer den diskusjonen som fant sted og de refleksjonene som kom fram i gruppene. Vi har samtidig forsøkt å unngå for mange gjentakelser, og har derfor slått enkelte punkter sammen. Vi har også bearbeidet språket noe, for å lette leseforståelsen.

5.2. Sosial mobilitet og sosial utjevning gjennom arbeid og utdanning

5.2.1. Tema

Sosial mobilitet er en persons eller gruppes mulighet til å forbedre sin sosioøkonomiske situasjon. Sosial mobilitet er ofte påvirket av faktorer som utdanning, økonomisk og sosial status, eller forandringer i sosial kapital.¹ Sosial utjevning er en betegnelse som brukes for å beskrive et samfunnsideal hvor like muligheter, ressurser og levekår blant innbyggere fremheves.² Arbeid med sosial utjevning er i denne konteksten arbeidet med å redusere forskjeller mellom ulike grupper i samfunnet. Regjering har satt i gang arbeidet med en stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjevning som skal peke ut politisk retning for regjeringens arbeid for barn, ungdom og deres foreldre.

5.2.2. Innledere

Dagens første sesjon ble introdusert av arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen og statssekretær i Kunnskapsdepartementet Sindre Lysø.

¹ Haugseth, J.F. (2023, 02.10). *Sosial mobilitet*. Store Norske Leksikon. https://snl.no/sosial_mobilitet

² Kvaale-Conateh, L.A. (2023, 16.10). *Sosial utjevning*. Store Norske Leksikon. https://snl.no/sosial_utjevning

Arbeids- og inkluderingsministeren åpnet med å trekke frem arbeid og samarbeid som sentrale momenter for å utjevne forskjeller og gi alle innbyggere mulighet til å ta sine ressurser i bruk. Hun trakk også frem viktigheten av jobb for integrering, helse og mestring. Statsråden la vekt på at integrering krever en helhetlig tilnærming mellom frivilligheten, det offentlige og partene i arbeidslivet.

Statssekretær Sindre Lysø i Kunnskapsdepartementet la i sin innledning vekt på at alle i hele landet, uansett bakgrunn, får de samme mulighetene. Skole og barnehage gir muligheten for felles språk, sosiale koder og referanser, og følelsen av å være en del av det samme fellesskapet.

5.2.3. Spørsmål

Etter innledningen fikk gruppene diskutere følgende fire spørsmål:

- 1) Hvordan kan vi legge bedre til rette for arbeidsdeltakelse for de med fluktbakgrunn, familiegjenforente og personer som har hatt opphold lenge, men ikke deltatt, særlig kvinner?
- 2) Hvordan kan vi styrke arbeidsinnvandreres mulighet for varig tilknytting i arbeidslivet?
- 3) Hva skal til for at flere deltar og fullfører fag- og yrkesopplæring? Hva er barrierene og hva skal til for at flere innvandrere registrert hos Nav deltar i fag- og yrkesopplæring?
- 4) Hvorfor er unge innvandregutter i særlig risiko for frafall i videregående opplæring?

5.2.4. Innspill

Spørsmål 1: Hvordan kan vi legge bedre til rette for arbeidsdeltakelse for de med fluktbakgrunn, familiegjenforente og personer som har hatt opphold lenge, men ikke deltatt, særlig kvinner?

Utfordringsbildet

- Diskriminering og ekskludering i intervjuprosesser og på arbeidsplassen.
- Arbeidsgivere er ikke godt nok kjent med verdien personer med innvandrerbakgrunn bringer med seg. Kulturelle barrierer: Mangel på kunnskap om norsk arbeidskultur og normer kan bidra til at personer med innvandrerbakgrunn «trår feil» uten å vite det og faller utenfor det sosiale miljøet.
- Manglende norskferdigheter.
- Mangel på informasjon: Ikke alle kjenner til mulighetene de har, og har små nettverk. Det er også lite informasjon fra Nav etter fullført introduksjonsprogram. Det er ikke god nok flyt mellom ulike instanser.
- Digitale barrierer: Lav digital kompetanse gjør at selv enkle skjemaer er vanskelige, for eksempel hvis man skal fylle inn en digital CV.
- Tradisjonelle kjønnsroller kan være vanskelige å bryte med.
- Innvandrerkvinner har ofte mye ansvar i hjemmet, i tillegg til utfordringer knyttet til kultur, helse og lav selvtillit.
- Eksisterende utdanningstilbud er som regel på heltid, noe som er utfordrende å kombinere med mye ansvar hjemme.
- Kontantstøtte begrenser kvinners deltakelse i arbeidslivet.

- Tilskuddsordninger treffer ofte ikke innvandrerkvinner som har stått lenge utenfor arbeid.
- Psykisk helse: Mange har med seg traumer som ikke blir bearbeidet, samtidig som det er tabubelagt for mange å snakke om psykisk helse, særlig for menn.
- Utdfordringer med å få godkjent utenlandsk kompetanse: Personer med høy utdanning kommer ikke i arbeid de er kvalifisert for. Samtidig tar ikke Nav-veiledere hensyn til tidligere utdanning, men veileder inn i jobber som du raskt kan komme inn i, for eksempel gjennom korte kurs.

Innspill til endringer

- Innføre navnefrie søknader.
- Informasjons- og holdningsarbeid rettet mot arbeidsgivere for å synliggjøre verdien av å ansette innvandrere. For eksempel dele eksempler og erfaringer fra bedrifter som har skapt gode flerkulturelle arbeidsplasser.
- Gi mer opplæring til innvandrere i arbeidskultur og likestilling.
- Senk kravene til språkkompetanse i forkant av arbeidsdeltakelse, samt legge opp til jobb ved siden av voksenopplæringen. Arbeidsgivere må gi innvandrere en sjanse selv om språket ikke er 100 prosent på plass.
- Språkopplæring burde også skje på arbeidsplassen.
- Bedre kommunikasjon og koordinering mellom ulike instanser.
- Styrke samarbeid mellom Nav og frivilligheten for å få flere ut i arbeid.
- Det burde drives mer oppsøkende virksomhet for å nå kvinner som ikke er i arbeid, blant annet fra Nav sin side.
- Gi mer økonomisk støtte til næringslivet for å ha praksisplasser, mentorordninger osv. Blant annet fungerer IMDIs tilskudd til økt etnisk mangfold i arbeidslivet. Et annet forslag er å redusere arbeidsgiveravgift for bedrifter som tar inn innvandrere med behov for tilrettelegging.
- Styrke frivillig sektor som en arena hvor man kan få sosial kompetanse, kunnskap og nettverk som er forutsetninger for arbeid.
- Samfunnet må vise fleksibilitet og legge til rette for ulike veier til jobb og utdanning.
- Psykisk helse: Behandle traumer for å øke konsentrasjon på skolen og komme ut i arbeidslivet.
- Differensiere mellom innvandrergrupper, og hvilke behov de har for å komme ut i arbeid.
- Gi mulighet for at kvinnene kan bruke sin medbrakte kompetanse, selv om de ikke har formell kompetanse.
- Orienterere kvinnene om at det finnes mer frihet til å være den de er.
- Fjerne kontantstøtten.
- Bedre mulighetene for barnehageplass.
- Innvandrerorganisasjoner kan være bindeledd mellom individer og arbeidsliv.
- Bruke enkelt språk i digitale løsninger.
- Representasjon: Flere med innvandrerbakgrunn må inn i bedriftsstyrer
- Gi informasjon om hvordan man starter sin egen bedrift.

Spørsmål 2: Hvordan kan vi styrke arbeidsinnvandreres mulighet for varig tilknytning i arbeidslivet?

Utfordringsbildet

- Godkjenning av utdanning fra utlandet har ofte lang ventetid og kravene for godkjenning er for strenge. Særlig helsesektoren er ikke god nok til å gi tilleggskompetanse innen helse.
- Innvandrere er ofte overkvalifiserte for jobbene de har i Norge, noe som virker demotiverende overfor den enkelte, og ikke god utnyttelse av arbeidskraften.
- Behov for tilgang på norskopplæring for å få en god tilknytning til arbeidslivet. Arbeidsinnvandrere må betale for norskopplæring, men alle har ikke råd.
- Diskriminering: Skjer ofte i lavlønnte yrker. Minoritetskvinner blir utsatt for rasisme i tillegg til seksuell trakassering.
- Stort omfang av bemanningsbyråer står i veien for et trygt arbeidsliv.
- Manglende kunnskap om rettigheter blant arbeidsinnvandrere.
- Mange kjenner ikke til fagforeninger, og det er dyrt å være medlem.

Innspill til endringer

- Forbedre godkjenningsordningene for utenlandsk utdanning, særlig innen helsesektoren. Se til Danmark og Sverige, som har lavere terskel for å godkjenne medbrakte kvalifikasjoner.
- Språk: Gi rettigheter til gratis norskopplæring for arbeidsinnvandrere og karriereveiledning på morsmålet.
- Bygge digital kompetanse.
- Styrke og støtte arbeidslivet som tar imot innvandrere, blant annet gjennom kompetanseheving blant arbeidsgivere.
- Stille større krav til arbeidsgivere om å ansette folk de har i praksis og ta i bruk faste stillinger i større grad.
- Behov for mer individuell oppfølging og planlegging av kvalifiseringsløp.
- Regjeringen kan bruke moskeer og religiøse organisasjoner mer i informasjons- og formidlingsarbeid.
- Fagbevegelsen må bli flinkere til å se saker med et innvandrerperspektiv, f.eks. diskriminering og kulturforståelse. I tillegg burde fagforeningskontingentene senkes.
- Gi informasjon om rettigheter på arbeidsplassen. F.eks. ved at det stilles krav om at arbeidsplassen må informere om rettigheter.

Spørsmål 3: Hva skal til for at flere deltar og fullfører fag- og yrkesopplæring? Hva er barrierene og hva skal til for at flere innvandrere registrert hos Nav deltar i fag- og yrkesopplæring?

Utfordringsbildet

- Fordommer mot fag- og yrkesopplæringen: Yrkesfag blir sett ned på av mange, blant annet foreldre med innvandrerbakgrunn og mange vet ikke nok om mulighetene som følger av en yrkesfaglig retning.

- Små lønnsforskjeller mellom faglært og ufaglært fører til at mange innvandrere er ikke villige til å sette av tid til å gå tilbake på skolebenken.
- Vanskelig å få lærlingplass.
- Psykisk helse: Innvandrere kan ha traumer og psykiske utfordringer som ikke er adressert, og som fører til dårligere prestasjoner på skolen.
- Det er krevende å ta ny utdanning eller tilleggstudanning uten inntekter.
- Foreldre med dårlig økonomi og lav utdanning kan i mindre grad hjelpe barna til deltakelse i samfunnet.

Innspill til endringer

- Kommunisere at det ikke er like store forskjeller mellom lavt- og høytlønnede yrker i Norge som i en del andre land.
- Større søkelys på praksis i utdanningsløpet.
- Behov for mer fleksibilitet. Gjøre det mulig å gå mer «inn og ut» av utdanningsløp.
- Styrke flerkulturell kompetanse på skoler og i karriereveiledning som har med innvandreres utdanning å gjøre.
- Formidle mer informasjon om fag- og yrkesopplæring, og mulighetene for å bytte yrkesfaglig utdanningsprogram uten å miste all progresjon.
- Forbedre veiledningen om lånekassen og gjeld ved lange utdanningsløp vil gjøre at flere heller velger yrkesfag.
- Lærerne kan benyttes bedre som brobyggere mellom skole og læreplass.
- Ansette flere med sosialfaglig kompetanse i skolene.
- Tilby opplæring eller oppfriskning av samfunnskunnskap til foreldre, slik at de kjenner til hva som forventes av barna deres, og hvordan de kan være et godt forbilde.
- Gi støtte fra Nav mens man tar videregående opplæring.

Spørsmål 4: Hvorfor er unge innvandregutter i særlig risiko for frafall i videregående opplæring?

Utfordringsbildet

- Unge gutter blir undervurdert og møtt med lave forventninger. Lærere og karriereveiledere forventer lite av dem. Dette fører blant annet til at de lærer for dårlig norsk, som igjen fører til at de ikke mestrer videregående.
- Mangel på mestringsfølelse.
- De har ikke nok rollemodeller med innvandrerbakgrunn å se opp til.
- Innvandrerungdom kan ha skjulte utfordringer, og det er ofte sammensatte grunner til at ungdom faller fra. Unge med innvandrerbakgrunn har ofte mye press hjemmefra.
- Mobbing og diskriminering kan føre til frafall og utenforskap.
- Norsk kultur og samfunn oppleves som lukket, og basert på nettverk som er vanskelig å få tilgang på.
- Hvem man omgås med, og hva man driver med på fritiden kan være av stor betydning.

Innspill til endringer

- Koble sammen gode rollemodeller og innvandrerungdom som er i fare for å falle utenfor, for eksempel gjennom mentorordninger.
- Utdanne og ansette flere lærere med innvandrerbakgrunn.
- Viktig å ha gode tilpassede rådgivertjenester på videregående skole, som kan tilby veiledning og kan samarbeide med hjemmet.
- Gi mestringsfølelse ved å tilby opplæring på sommerskole og sommerjobber.
- Tilskudd: Behov for langsiktig ressursinnsats over flere år, ikke nok med ettårige prosjekter.

5.3. Barrierer for deltakelse i fritidsaktiviteter

5.3.1. Tema

Regjeringen skal jobbe for at alle barn skal kunne delta i fritidsaktiviteter uavhengig av hvem de er og hvor i landet de bor. Mulighet til deltakelse bidrar til å bygge sosial kapital, gir mulighet til egenutvikling og utfoldelse og kan bidra til økt deltakelse i andre samfunnsarenaer. Regjeringen har som mål å bygge ned økonomiske, sosiale eller kulturelle barrierer for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, og slik bidra til å utjevne sosiale forskjeller og øke sosial mobilitet. Vi har et felles ansvar for å sørge for at alle barn og unge, uavhengig av kjønn, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet, funksjonshindringer, etnisitet, religion og livssyn, skal ha de samme mulighetene til å delta på fritidsaktiviteter og i samfunnet for øvrig. Regjeringen, KS, og frivilligheten signerte 11. august 2022 en fornyet Fritidserklæring. Partene i Fritidserklæringen jobber sammen for at alle barn skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre.

5.3.2. Innledere

Sesjonen ble åpnet av statssekretær i Barne- og familiedepartementet Trine Fagervik. I åpningsinnlegget la statssekretæren vekt på økonomi som en barriere for deltagelse for barn og unge i fritidsaktiviteter, og nevnte blant annet Fritidserklæringen, hvor målet er at alle barn og unge skal få delta på minst en aktivitet sammen med andre. Hun trakk også frem fritidsaktiviteter som et sted hvor man føler på tilhørighet og mestring, og et tiltak mot at barn og ungdom faller utenfor samfunnet, og på en slik måte en god arena for integrering.

5.3.3. Spørsmål

- 1) Hva kan vi gjøre for å øke deltakelsen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn i fritidsaktiviteter?
- 2) Hvordan kan regjeringen og organisasjonene motivere flere foreldre til å stille opp som frivillige og hvordan kan organisasjonene bidra til å dele informasjon om fritidsaktiviteter og nytten av deltakelse?
- 3) Hvordan kan vi få flere jenter med innvandrerbakgrunn til å delta i fritidsaktiviteter?
- 4) Hvilke barrierer for deltakelse i fritidsaktiviteter møter barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og hva kan vi gjøre for å motvirke dette?

5.3.4. Innspill

Spørsmål 1: Hva kan vi gjøre for å øke deltakelsen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn i fritidsaktiviteter?

Utfordringsbildet

- Økonomiske barrierer: Mange opplever at det er dyrt å delta i fritidsaktiviteter, både med tanke på utstyr og medlemskontingenter.
- Det er familier på sosialstønad som ikke får tilbud om fritidsaktiviteter til barna.
- Ulike aktiviteter er underkommunisert til innvandrere, og mange foreldre er ikke kjent med organisert idrett fra før.
- Ikke alle barn og unge faller inn under de tradisjonelle tilbudene som eksisterer, som fotball og håndball.
- Transport. Mange har ikke bil, og foreldre med innvandrerbakgrunn har ofte arbeidstider som ikke passer med kjøring og henting til fritidsaktiviteter.
- Rasisme og diskriminering.
- Lite kunnskap og negative holdninger i trossamfunn til innvandrere som driver med aktiviteter.
- Digitalisering er en barriere. Mange organisasjoner bruker Spond og e-post.
- Tilskuddsordninger er som regel prosjektbaserte, noe som gir lite kontinuitet.

Innspill til endringer

- Viktig at idrettsklubber og andre fritidsaktiviteter mottar økonomisk støtte fra det offentlige for å kunne redusere den økonomiske belastningen for den enkelte.
- Det offentlig må støtte gode tilbud, slik som BUA, en utstyrssentral som låner ut sportsutstyr. Den må også gjøres kjent for befolkningen.
- Transport: Fremheve at man kan søke om midler til transport i tilskuddsordninger og jobbe proaktivt med å skaffe hjelp fra andre foreldre eller frivillige organisasjoner til å samkjøre. For eksempel kan man ha en buss på skolen som kjører barna til aktivitet etter skoletid. Dette krever informasjon og godt forarbeid, som kan være utfordrende om foreldre ikke er veldig deltagende i aktiviteten eller organisasjonen.
- Spre kunnskap og arbeide forebyggende mot rasisme og diskriminering.
- Lytte til hva ungdommen selv ønsker å gjøre på sin fritid.
- Rekruttere flere trenere og ledere med minoritetsbakgrunn, som kan fungere som gode rollemodeller.
- Frivillighetsportal på nett med informasjon på ulike språk.
- Innvandrerorganisasjoner kan bidra til å skape dialog, trygghet og tillit ved å invitere foreninger som tilbyr fritidsaktiviteter.
- Få frem mangfoldet av fritidsaktiviteter.
- Arrangere faste, åpne dager for å prøve ut aktiviteter.
- Forbedre samarbeid mellom kommunene og organisasjonene. Kommunene trenger større budsjetter til dette.
- Mødrene har ofte mye ansvar for barna. Det er viktig at informasjon når ut til dem.
- Jobbe sammen på tvers av frivillig og offentlig sektor.
- Oversette informasjon om fritidsaktiviteter som kan deles ut på skolene.

- Endre tilskuddsordningers søknadsprosess og varighet på omsøkt tilskudd.

Spørsmål 2: Hvordan kan regjeringen og organisasjonene motivere flere foreldre til å stille opp som frivillige og hvordan kan organisasjonene bidra til å dele informasjon om fritidsaktiviteter og nytten av deltakelse?

Utfordringsbildet

- Ikke alle foreldre med innvandrerbakgrunn har erfaringer fra hjemlandet sitt om hvordan fritidsaktiviteter fungerer.
- Språkkunnskaper kan være utfordrende hvis informasjon gis på norsk. Foreldre som ikke behersker språket velger også å ikke sette seg i posisjon hvor de er nødt til å prate språket, som fotballkamper eller foreldremøter.
- Dårlig kommunikasjon mellom skolesektor og lokale fritidsaktiviteter.
- Mange har ikke råd til å delta som frivillig. De med dårlig råd må ofte jobbe mye for å få endene til å møtes.
- Opplevd barriere om at man må være kvalifisert for å være frivillig.

Innspill til endringer

- Jobbe på tvers av det offentlige og frivilligheten for å gi tilpasset og god informasjon på flere språk, og tilrettelegge for at informasjonen når frem i flere kanaler og med hyppige påminnelser.
- Innvandrerforeldre må få informasjon om hva fritidsaktiviteter innebærer og hvorfor det er viktig for barnas sosialisering og språk, og de uskrevede reglene, som hvordan dugnad fungerer og når man skal møte opp og ikke.
- Samarbeid med innvandrerorganisasjoner om å få oversatt informasjon til morsmålet, slik at foreldre er sikre på hva de sender barna sine på.
- Dele ut oversikt over alle aktiviteter som finnes i området på forskjellige språk.
- Informasjonen om fritidsaktivitetene bør komme fra personer innvandrere har tillit til. For eksempel organisasjonene, frivilligsentraler, innvandrerorganisasjoner, IMDis minoritetsrådgivere.
- Redusere digitale barrierer, og fortsette med å sende med barna skriv i papirformat.
- Løfte frem alles ressurser slik at de føler de kan bidra.
- Invitere foreldre til å være frivillige.

Spørsmål 3: Hvordan kan vi få flere jenter med innvandrerbakgrunn til å delta i fritidsaktiviteter?

Utfordringsbildet

- Etter en viss alder forventes det at jenter skal bidra mer hjemme enn gutter.
- Kjønnstereotypi om at jenter lærer ved å sitte på skolebenken, mens gutter lærer av å være i aktivitet.
- Det mangler rollemodeller for kvinner og jenter.
- Kultur og tradisjon kan være en barriere. Noen skal for eksempel ikke gå i bukse.

Innspill til endringer

- Viktig for foreldre til jenter at trenere og ledere er noen de har tillit til, som skaper trygghet, og som kan være gode rollemodeller for de unge jentene.
- Kvinnelige rollemodeller innen idrett.
- Akseptere at det er kulturforskjeller, og for eksempel gjøre det mulig for jenter å svømme alene, og ikke dusje etter trening.
- Egne treningssentre for kvinner, slik at disse kvinnene senere kan motivere døtrene sine til å trene.
- Etablere flere fritidsaktiviteter for jenter, som sykurs, faglige tema osv. Aktivitetene bør være kompetansegivende for jobb.

Spørsmål 4: Hvilke barrierer for deltakelse i fritidsaktiviteter møter barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og hva kan vi gjøre for å motvirke dette?

Utfordringsbildet

- Organisasjoner og lag mangler ressurser til å inkludere.
- Fortsatt stigmatisert i mange miljøer og organisasjoner.
- Mangel på åpen debatt i innvandrer miljøer.

Innspill til endringer

- Forebyggende arbeid: Hente inn kompetanse og jobbe proaktivt. Skolering av organisasjonene slik at de ansvarlige føler seg trygge på møte med andre kulturer og legninger.
- Støtte til organisasjoner og lag for å inkludere lokalt. Det vil være behov for ulike tiltak i ulike aktiviteter og lag.
- God dialog med organisasjoner som kan hjelpe foreldre med innvandrerbakgrunn til å bedre forstå og være støttende.
- Dialog med foreldre om hvilket samfunn man forbereder barna sine på og hvordan det eventuelt krever andre holdninger og forventninger enn det ville gjort i hjemlandet.
- Kommunisere bredt at det ikke finnes jente- og gutteidretter eller aktiviteter, men at barn og unge selv må få velge hva de har lyst til uavhengig av potensielle kjønnsstereotyper.
- Tilrettelegge garderobesituasjoner.

5.4. Innvandrere og helse

5.4.1. Tema

Helse er et bredt tema som er aktuelt for alle samfunnsgrupper, men noen utfordringer er særlig relevante for personer med innvandrerbakgrunn.

3.4.2. Innledere

Dagens siste sesjon var det Helse- og omsorgsdepartementet som var ansvarlig for. Statssekretær Ellen Rønning-Arnesen innledet sesjonen med å redegjøre for noe av kunnskapsgrunnlaget som regjeringens politikk bygger på. Hun gikk også gjennom ulike

igangsatte stortingsmeldinger og satsinger fra departementet, slik som folkehelsemeldingen, opptrappingsplanen for psykisk helse, NOUen om kvinnehelse og meldingen *Felleskap og mestring – bo trygt hjemme*. Statssekretæren avsluttet innlegget sitt med å utfordre deltagerne på konferansen til å komme med innspill til gode tiltak rettet mot innvandrere innenfor områdene *sosiale helseforskjeller, psykisk helse, eldre, kvinnehelse og rus*.

5.4.3. Spørsmål

Drøft og foreslå tre prioriterte tiltak på hvert av områdene som kan imøtekomme utfordringer knyttet til sosiale helseforskjeller, psykisk helse, eldre, kvinnehelse og rus.

5.4.4. Innspill

Tema 1: Sosiale helseforskjeller

Utfordringsbildet

- Innvandrere mangler informasjon om helsetilbud og hvordan helsesystemet er bygd, som kjennskap til andre typer tjenester enn fastlege og sykehus, og til pasientrettigheter og prioriteringskriterier.
- Informasjon fra helsepersonell når ikke alltid frem til pasienter med innvandrerbakgrunn på grunn av språkbarrierer og kulturelle forskjeller.
- Manglende tillit til taushetsplikt hos tolker og helsevesenet.
- Digitaliseringen av det norske helsesystemet kan bidra til at innvandrerbefolkningen sliter med å få informasjon og ta i bruk tilbud. For eksempel Helsenorge.no.
- Mange opplever at de får hjelp veldig sent, eller at man må vite hva som er problemet for å gå til lege. Lite kunnskap om lavterskel helsetiltak og om helsekompetanse.
- Fastlegene mangler kunnskap om flerkulturell helse og etiske utfordringer i møte med flerkulturelle.
- Manglende helsetilbud til innvandrere med D-nummer.

Innspill til endringer

- Mobilisere ressurspersoner i innvandremiljøet som har stor tillit til å informere om tilbudene som finnes.
- Bedre informasjon om og tilgjengelighet til lavterskel helsetilbud.
- Øke bruken av tolk i helsetjenester.
- Opplæring av personell i kulturell sensitivitet og helseutfordringer blant minoritetsbefolkningen, som en del av helsefaglig utdanning og opplæring.
- Bruk innvandrere som ressurs i kommunikasjon med innvandrere.
- Frivillige organisasjoner kan tilegne seg og videreformidle informasjon om helsesystemet.

Tema 2: Psykisk helse

Utfordringsbildet

- Stigma rundt psykisk helse i innvandremiljøene. Psykisk helse snakkes ikke om i opprinnelseslandene.
- Dårlig tilgang på psykologer med innvandrerbakgrunn.
- Nyankomne har ofte med seg traumer som ikke blir oppdaget og kartlagt, og de får dermed ikke nødvendig hjelp.
- Mangel på informasjon om psykisk helse i introduksjonsprogrammet.
- Frykt for barnevern og kontakt med Nav kan føre til dårligere psykisk helse.

Innspill til endringer

- Bedre tilbud til nyankomne innvandrere.
- Det er viktig å benytte seg av religiøse ledere og andre ressurspersoner i miljøet for å belyse og ufarliggjøre psykisk helse
- Viktig med kulturell kompetanse hos psykologer på lik linje med annet helsepersonell, for å få personer som har søkt hjelp til å fortsette i behandling.
- Hjelpeschat eller -telefon på ulike språk. Legge til rette for digitale verktøy der man snakker med en psykolog eller ressursperson.

Tema 3: Eldre

Utfordringsbildet

- Ettersom eldre innvandrere og flyktninger (over 67 år) ikke inngår i den ordinære språkopplæringen, sliter de ofte med å forstå.
- Eldre med norsk som andrespråk mister lettere det norske språket når de blir eldre.
- Kulturelle forskjeller gjør det vanskelig for barn av innvandrere å sende sine foreldre og familie på sykehjem. Barna må ta ansvar og støtte foreldrene sine.
- Ensomhet blant eldre innvandrere.

Innspill til endringer

- Tilby eldre (over 67 år) norskopplæring.
- Legge bedre til rette for at innvandrere på sykehjem kan få hjelp på eget morsmål.
- Etablere avdelinger for forskjellige nasjonaliteter på sykehjem. Matkultur er viktig.
- Målrettede aktiviteter for eldre med innvandrerbakgrunn.
- Sørge for at eldre innvandrere som ikke eier noe bolig og trenger bistand, får omsorgsbolig, slik at de slipper å bli kastet fra sted til sted.
- Faste ansettelser og kjente fjes i helsesektoren, også med kompetansen som finnes i innvandremiljøet.
- Lokale eldre hjem, gjerne i nabolaget.
- Seniorveiledere som kan hjelpe eldre som ønsker å bo hjemme til å finne aktiviteter og møteplasser for å opprettholde tilhørighet. Dette finnes allerede i noen kommuner.

Tema 4: Kvinnehelse

Utfordringsbildet

- Behov for mer kunnskap i helsesektoren om ulike innvandrergupper og vanlige misforståelser. Innvandrerkvinner blir ikke tatt nok på alvor i helsetjenesten.
- Behov for mer kunnskap blant innvandrerbefolkningen. Det er ofte manglende forståelse og dårlig kommunikasjon.
- Mange har med kvinnesykdommer fra hjemlandet og trenger lindrende behandling, f.eks. grunnet omskjæring.

Innspill til endringer

- Bedre informasjon til innvandrerkvinner før, under og etter fødsel.
- Tilbud eller ordning med flerkulturell doula, en person som skal være en tillits- og støtteperson for kvinner rundt fødsel. Ikke alle kvinner har med familien sin i et nytt land, og det er derfor positivt med en person som, snakker samme språk og kan følge en opp.
- Innvandrerorganisasjoner kan invitere inn personer og organisasjoner, eller det offentlige, til å fortelle og informere om kvinnesykdommer og andre utfordringer som det ikke er bred kjennskap til i innvandremiljøene.
- Ansette jordmødre med flerkulturell kompetanse.
- Benytte tolk og ha fokus på selvbestemmelse.

Tema 5: Rusproblematikk i innvandrerbefolkningen

Utfordringsbildet

- Arbeidsinnvandrere, særlig pendlere, er en sårbar gruppe og opplever ofte ensomhet. De har gjerne lange arbeidsdager og det er derfor vanskelig å få med seg om individer begynner å slite.
- Tabubelagt å snakke om rus. Rusmiddelbruk er ofte selvmedisinering.
- Mange unge opplever utenforskap.
- Foreldre kan for lite om hva ungdom driver med, og om rusmiddelproblemer blant unge.

Innspill til endringer

- Jobbe forebyggende med ungdom for å forhindre at de begynner med eller blir involvert med rusmidler.
- Kommunisere med foreldre og hjelpe dem til å snakke med barna sine slik at tabuer legges bort.
- Jobbe for å fjerne stigmaene rundt rusmiddelproblemer, slik at mennesker som har behov faktisk oppsøker hjelp.
- Legge opp til AA-møter på flere språk.